

Олег Дмитрович Богданюк,

кандидат педагогічних наук, професор кафедри кінології
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-КІНОЛОГІВ

У статті розглянуто питання переваги інтерактивних технологій над традиційною, визначено засоби таких технологій. Проведено теоретичний аналіз проблеми інтерактивних технологій, охарактеризовано поняття «інтерація», «інтерактивні технології», «інтерактивні засоби». Значна увага приділена педагогічним технологіям, їх особливостям і можливостям використання. Визначено різні види класифікацій інтерацій. Подано характеристику чотирьох груп інтерактивних технологій: інтерактивні технології кооперативного навчання; інтерактивні технології групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань.

Ключові слова: *майбутні офіцери-кінологи, інтерація, інтерактивні технології, інтерактивні засоби, педагогічна технологія, традиційна технологія.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний етап розбудови України потребує підвищення рівня готовності кінологів Державної прикордонної служби України до майбутньої професійної діяльності. Серед основних умінь офіцера-кінолога виділяють вміння здійснювати керівництво кінологічною службою та правильно застосовувати службових собак під час охорони державного кордону. Незважаючи на наявність різноманітної техніки, інженерних споруд, службові собаки, як і раніше, є одним із ефективних засобів охорони кордону і заміни їм поки що немає. Особливо актуальною є підготовка офіцерів-кінологів нині, коли на сході України проходять бойові дії. Неоціненою є допомога собак у розмінуванні об'єктів, які мінуються

сепаратистами, пошук машин, які перевозять вибухові речовини і наркотики, пошук людей під завалами та інше.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Аналіз наукових джерел дозволив визначити основні напрями, за якими здійснюються дослідження з даної проблеми. Серед таких напрямів вивчаються: готовність до різних видів педагогічної діяльності (А. Лисенко; О. Мороз; К. Платонов; В. Сластьонін; В. Чайка та ін.); готовність майбутніх офіцерів до професійної діяльності (С. Кубіцький та ін.); психологічна готовність фахівців (М. Дяченко, В. Моляко, О. Іванова); морально-психологічна готовність (Л. Кондрашова та ін.). Вагомими з проблем формування готовності до професійної діяльності, її сутності, змісту, структури є доробки В. Руденка, А. Винограда, М. Дьяченка, Л. Кандибовича. Водночас недостатньо розглянуто питання про використання інтерактивних технологій у підготовці майбутніх офіцерів-кінологів.

Метою статті є визначення можливостей використання інтерактивних технологій у підготовці майбутніх офіцерів-кінологів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати вивчення стану готовності майбутніх офіцерів-кінологів до професійної діяльності свідчать, що у теоретичному, і практичному аспекті існує потреба в обґрунтуванні та використанні інтерактивних технологій, які будуть сприяти ефективності навчального процесу.

Відбувається перехід від традиційної технології навчання, в основу якої покладено репродуктивне засвоєння певної суми знань, до інноваційних технологій підготовки майбутніх фахівців. Адже використання педагогічних інновацій у навчальному процесі вищих навчальних закладів полягає у вдосконаленні методики підготовки майбутніх фахівців із вищою освітою.

Дослідники розглядають педагогічні технології одним із компонентів педагогічного процесу, як «сукупність способів педагогічної взаємодії, послідовна реалізація яких гарантує вирішення педагогічних задач» [5, с. 8]. Тому, у вищих навчальних закладах, у тому числі й військових, застосовуються

ті педагогічні технології, які дають змогу тим, хто навчаються, апробувати професійні ролі та функції під час навчання, що сприяє кращому пристосуванню майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Аналізуючи наукову літературу, було визначено, що сутність інтерактивного навчання базується на понятті «інтеракція». Призначенням інтеракцій є стимулювання природної активності майбутніх фахівців, а саме: розумової (інтенсивність мислення, генерування ідей, висловлювання припущень, проектування, моделювання, конструювання, дослідження, виявлення творчої уяви, зосередженості, уваги, спостережливості, здійснення аналітико-синтетичних операцій); емоційної (емоційна напруга, переживання); соціальної (імітація виконання соціальних ролей, обмін думками, особистісного ставлення, судження тощо), що спонукають студентів до особистісного розвитку, самовизначення, персоналізації, соціального ототожнення, інтеграції, формування професійної ментальності [9]. При цьому активність розуміється як енергійна, підсилена (інтенсивна) діяльність, діяльнісна участь, діяльнісний стан. Близьким за значенням (синонімічним) поняттю «інтеракція» є поняття «активний метод (форма)».

Інтерактивність є основною характеристикою інтерактивних технологій, означає здатність до взаємодії, діалогу, полілогу, спільної діяльності між учасниками освітнього процесу [9]. Ряд дослідників [4; 8; 12] проводили порівняння інтерактивної та традиційної моделей навчання, здійснювали диференціацію основних понять активних та інтерактивних методів та обґрунтовували теорію і досвід упровадження інтерактивних технологій у навчальний процес стосовно можливостей їх використання в навчальному процесі. Ми погоджуємося з думкою С. Кашлева [5], що інтерактивне навчання потребує теоретичного обґрунтування інноваційної технології. Низка науковців [3; 10] приділяють достатньо уваги розробці форм і методів інтерактивного навчання і питання впровадження інтерактивних методів навчання дослідники розглядають як складову процесу трансформації освіти. Нам імпонує думка Г. Андрєєвої, яка описує дуальність процесу спілкування, а

саме: з одного боку, визначаючи його комунікативний аспект як обмін інформацією, а з іншого – інтерактивний аспект як взаємодію [1].

На думку Г. Селевка [13] є чотири наукові позиції у визначенні цього феномену, про які йшлося і в дисертаційному дослідженні І. Мельничук [11].

1. Педагогічні технології розглядають як процес застосування організаційно-методичного інструментарію (набір форм, методів, способів, прийомів навчання і виховання), апаратури (ТЗН), навчального обладнання тощо (В. Бухвалов, Б. Лихачов, М. Мейєр, С. Смирнов).

2. Визначають педагогічну технологію, як процес комунікації (спосіб, модель, техніку виконання навчальних задач), що ґрунтується на певному алгоритмі, програмі, системі взаємодії учасників педагогічного процесу (І. Зязюн, А. Кушнір, В. Монахов, В. Сластьонін).

3. На думку науковців (П. Підкасистий, В. Гузеєв, М. Ераутта ін.) педагогічна технологія – це широка галузь знань, новий напрямок у педагогічній науці, який потребує однозначної детермінації, гарантованих результатів і який є системою, що включає в себе вихідні дані та заплановані результати, засоби діагностики навченості учнів чи студентів, набір моделей навчання і критерії відбору найбільш оптимальної з них для конкретних умов (В. Гузеєв) та займається конструюванням оптимальних навчальних систем, проектуванням навчальних процесів (П. Підкасистий).

4. Науковці М. Кларін, В. Давидов, Г. Селевко, П. Мітчел, К. Силбер, Р. Томас, пропонують розглядати педагогічні (освітні) технології як багатогранний процес:

системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей (М. Кларін);

як комплексний, безупинний процес, що охоплює людей, ідеї, засоби і способи організації діяльності з аналізу проблем і планування, сприяє забезпеченню, здійсненню, вирішенню проблем, котрі відносяться до всіх

аспектів засвоєння знань (визначення, прийняте Асоціацією з педагогічних комунікацій і технологій (США) в 1979 році);

системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що ставить за мету оптимізацію форм освіти (ЮНЕСКО);

як систему функціонування всіх компонентів педагогічного процесу, побудовану на науковій основі, запрограмовану в часі і в просторі – таку, що приводить до намічених результатів (Г. Селевко).

Розглянемо, у чому полягає сутність складових інтерактивних технологій:

По-перше, за допомогою методів навчання досягається певний результат оволодіння знаннями та навичками.

По-друге, форма навчання є цілеспрямованою, наповненою змістом і методично оснащеною системою пізнавального і виховного спілкування, взаємодії, відносин між учасниками навчального процесу [2, с. 420].

По-третє, засоби інтерактивних технологій.

У інтерактивних технологіях саме засоби відіграють ведучу роль. Перелік основних засобів інтерактивних технологій за І. Мельничук враховано різні тлумачення поняття «засоби навчання», застосування яких у професійній підготовці майбутніх фахівців формує матеріальну, інформаційну та організаційну складові навчального середовища [11, с. 218].

Застосування інноваційних методів, форм, засобів має системно-алгоритмічний характер, тому інтерактивні форми і методи навчання можна вважати складовими компонентами більш глобального поняття – інтерактивні педагогічні технології [10, с. 16].

Важливе значення при інтерактивних технологіях має метод діалогу. Діалогічна міжсуб'єктна взаємодія під час занять на рівні «викладач – студент» і «студент – студент» передбачає участь студентів у діалогах, обговоренні наукових і професійних проблем на семінарських заняттях або за умови використання викладачем у традиційному навчанні таких активних методів, як евристична бесіда, дискусії, полілоги, що є основою інтерактивних технологій.

Це потребує попередньої посиленої діалогічної взаємодії на рівні «студент – джерела науково-навчальної інформації», що спонукатиме студентів до більш компетентного діалогу [11].

Таким чином, основою інтерактивного навчання є взаємодія учасників освітнього процесу, що здійснюється за допомогою методів, які активізують педагогічне спілкування, як рівноактивну міжсуб'єктну взаємодію.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив виділити різні підходи до класифікації інтерактивних методів навчання. В основу класифікації М. Кларіна покладено принцип активності – це методи фізичної, соціальної і пізнавальної активності [6].

В. Мельник виділяє такі підходи до класифікації інтеракцій:

1) до інтерактивних методів автор відносить такі, що передбачають діалогічну взаємодію між суб'єктами навчального процесу;

2) інтеракції визначаються як ділові (дидактичні) ігри;

3) інтеракції ототожнюються із заняттями так званої нестандартної форми (диспути, соціодрами, інсценування тощо);

4) до інтеракцій відносяться не тільки заняття, дидактична мета яких відповідає цілям програми викладання предмета, а й превентивні, тобто інструктивно-консультативні, тренінгові;

5) інтеракції можна відрізнити за ознакою «імітація – не імітація» [10].

На основі таких підходів здійснюється класифікація інтерактивних методів на три групи: превентивні інтеракції; імітаційні інтеракції; неімітаційні інтеракції [11]. Важливу роль у використанні цих методів відіграє інформаційний обмін. У схемах інформаційного обміну за І. Мельничук враховані всі три моделі інформаційного обміну (рисунок).

За нашим баченням, інтерактивні технології у підготовці військовослужбовців – це така організація навчального процесу, за якої можлива участь військовослужбовців у колективному взаємодоповнюючому, заснованому на взаємодії всіх його учасників в процесі навчального пізнання, при якому кожен має конкретне завдання, за яке він повинен публічно

прозвітувати, коли від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою курсантів завдання.

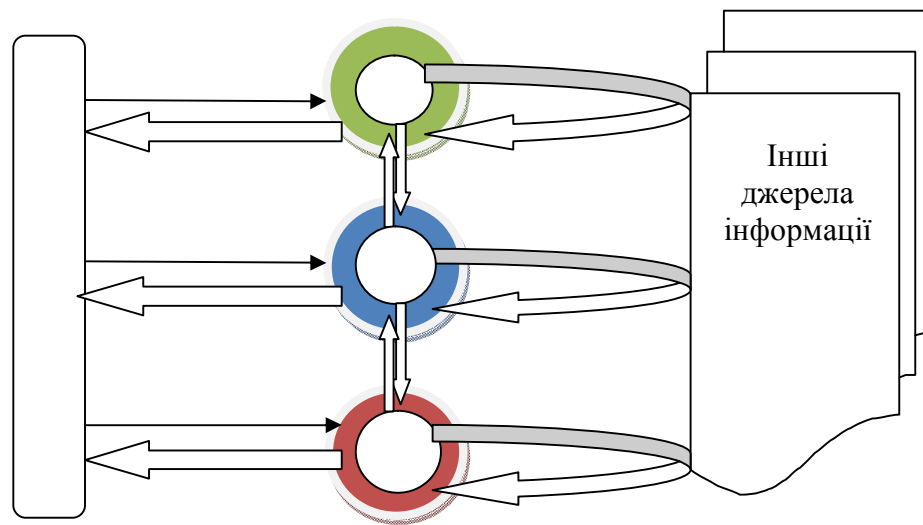

Рисунок – Інноваційна модель інтерактивного інформаційного обміну (за І. Мельничук [11])

Кожну інтерактивну технологію характеризують два принципових аспекти: гарантованість кінцевого результату і проектування майбутнього навчального процесу, тоді як методика розглядається як сукупність рекомендацій щодо організації та перебігу навчального процесу .

Розглянувши праці науковців, ми дійшли висновку, що інтерактивні технології можуть бути реалізовані у підготовці майбутніх офіцерів-кінологів. Серед основних інтерактивних технологій ми обрали: рольові і ділові ігри, «мікрофон», круглий стіл, імітаційні ігри, прес-конференція, «сократична бесіда». В методику проведення занять з використанням інтеракцій потрібно ввести елементи дресирування собак. Тобто, ця проблема вимагає додаткового опрацювання саме практичного плану.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури ми дійшли висновку, що використання інтерактивних технологій підвищує ефективність використання інтерактивних методів навчання. Наші подальші дослідження будуть спрямовані на визначення особливостей використання інтерактивних технологій у підготовці майбутніх офіцерів-кінологів, включаючи елементи дресури собак.

Список використаної літератури

1. Андреева, Г. М. Общение как обмен информацией (коммуникативная сторона общения). Общение как взаимодействие (интерактивная сторона общения) / Г. М. Андреева // Психология влияния. – СПб. : Питер, 2000. – С. 99–114.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
3. Іванішена, С. Форми та методи інтерактивного навчання / С. Іванішена // Початкова школа. – 2006. – № 3. – С. 9–11.
4. Інтерактивні методи навчання: досвід впровадження / [за ред. В. Д. Шарко]. – Херсон : Олді-Плюс, 2000. – 210 с.
5. Кашлев, С. С. Технология интерактивного обучения / С. С. Кашлев. – Мн. : Белорусский верасень, 2005. – 196 с. – (Педагогика, обращенная в завтра).
6. Кларин, М. В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта / М. В. Кларин // Педагогика. – 2000. – № 7. – С. 12–18.
7. Козяр, М. М. Теоретичні та методичні засади екстремально-професійної підготовки особового складу підрозділів з надзвичайних ситуацій / Козяр М. М. – Сімферополь : Таврида, 2009. – 98 с.
8. Комар, О. А. Інтерактивна і традиційна моделі навчання: порівняння / О. А. Комар // Наука і освіта 2005 : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф. Том 40. Сучасні методи викладання. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2005. – С. 13–16.
9. Максимчук, Л. В. Засоби інтерактивних технологій у підготовці економістів-міжнародників / Л. В. Максимчук // Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України : зб. статей за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. : (м. Ялта, 23-25 вересня 2010 р.). – Ялта : РВВ КГУ, 2010. – Ч. 3. – С. 233–235.
10. Мельник, В. В. Інтерація в освітньому процесі: технологія організації / В. В. Мельник // Управління школою. – 2006. – № 23 (133). – С. 15–35.
11. Мельничук, І. М. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / І. М. Мельничук ; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – 585 с.
12. Пометун, О. І. Активні й інтерактивні методи навчання: до питання про диференціацію понять / О. І. Пометун // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С. 10–15.

13. Семенова, О. А. 2000 русских и немецких идиом, фразеологизмов и устойчивых словосочетаний : словарь с пояснениями и примерами использования / О. А. Семенова. – М. : ООО «Попури», 2003. – 256 с.

Рецензент: доктор педагогічних наук, профессор Романишина Л. М.

Стаття надійшла до редакції 2.04.2015

Богданюк О. Д. Возможности применения интерактивных технологий в подготовке будущих офицеров-кинологов

В статье рассматривается вопрос о преимуществах интерактивных технологий над традиционной, определены средства таких технологий. Проведено теоретический анализ проблемы интерактивных технологий, охарактеризовано понятия «интеракция», «интерактивные технологии», «интерактивные средства». Значительное внимание уделяется педагогическим технологиям, их особенностям и возможностям использования. Определены разные виды классификаций интеракций. Подана характеристика четырех групп интерактивных технологий: интерактивные технологии кооперативного обучения; интерактивные технологии группового обучения; технологии ситуативного моделирования; технологии решения дискуссионных вопросов.

Ключовые слова: *будущие офицеры-кинологи, интеракция, интерактивные технологии, интерактивные средства, педагогическая технология, традиционная технология.*

Bohdaniuk O. D. The possibility of using interactive technologies in the training of future cynologists officers

The key question of this article is advantages of interactive Technologies above traditional Technologies. Interactive technology is the organization of educational process, which requires the participation of military personnel in the collective complementarity, based on the interaction of all participants in the educational process knowledge - or each has a specific task for which he has to report publicly, or its activity depends on the quality of the task to a group of students. The basic of interactive technologies are heuristic conversation, discussion and polylogue. Activity is meant as an energetic, strengthen (intensive) activities, activity participation, activity status. A theoretical analysis of the interactive technologies, describes the concept of "interaction". The purpose of interactions is to stimulate the natural activity of future specialists: mental (intensity of thinking, generate of ideas, statement of assumptions, projection, modeling, designing, research, identify creative imagination, concentration, attention, observation, making of analytic-synthetic transactions); emotional (emotional stress, intension); social (simulation of the performance of social roles, exchange ideas, personal attitudes, assertion etc.), what motivate students to personal development, self-determination, personalization,

social identification, integration, formation of professional mentality. Considerable attention is given to educational technology. Teaching technology is considered as a process of applying organizational and methodological tools (a set of forms, methods, techniques, methods of training and education), equipment (ESRD), training equipment and more. Had been determined different classifications types of interactions. In the most common classification distinguishes different approach to the classification of interactions: author refers to interactive methods which are providing dialogical interaction among the educational process; interactions are defined as business (didactic) games; interactions are identified with classes so-called substandard mode (debates, sociodrama, staging etc.); interactions include not only knowledge, didactic intention that meets the objectives of the program teaching the subject, but also prevention which means instructional and consultative, training; interactions can be distinguished by "imitation - not imitation."

The characteristic four groups of interactive technologies: interactive technologies cooperative learning; interactive technologies group learning; technology of situational modeling; processing technology of discussions questions.

Keywords: *future cynologists officers, interaction, interactive technologies, interactive tools, educational technology, traditional technology.*